27ԾԱՒ, ՍԷՆԷ Ն· 4853 — 1911 ՓԵՏՐՎԱՐ 19/4 ՄԱՐՏ — ՃՈՒՄԱ. ԻՐԹԷՍԻ — 19 ՇՈՒՊԱԹ 1326)(3 ԲԷՊԻ ԻՒ, ԷՎՎԷԼ, 1329

ՄԷՋՄՈՒԱԻ ԱԽՊԱՐ

ԳԻՆԸ 30 ԲԱՐԻ — ԳԻՆԸ 30 ԲԱՐԻ

DIRECTION DU JOURNAL
MEDJMOUA-I-AHBAR
65, Grand'rue de Péra, Taxim, 65

ԱՊՈՒՆԷՍ ԳԻՆՈՒՈՒԹԻՒՆՔ

		Սեճեվիին	6 ամսվայ
Իսթանպոլ իլչին	Ղրուշ	60	35
Թաշրա իլչին	»	85	45
Մէմալիքի էճնեպիյէ իլչին	Ֆրանկ	20	10

ՀԱՐՑԵԼԻՆՊԻՒՐ վ. ՃՈՒՄԱ. ԻՐԹԷՍԻ
ԿԻՒՆԼՈՒՐԻ ՆԷՏԸ ՕԼՈՒՆՈՒՐ
Իլանաթ իլչին այրընա բազարլըգ :

مجموعة اخبار
مك اوغلى تقسيم جاده‌سى نومرو ٦٥

ԿԻԶԼԻ ՊԻՐ ԷԼ
ՎԷ
ՂԱԶԷԹԱՄԸՂ

Սօն կիւնլէրտէ պաղը միլի միւէսսիսլիկիւ, ղազէթամըզին ապօնէլիկինի թէրք իթմիշլէր տիր։ Պու միւէսսիսէլէր, սօն վազըթլարա գատար ղազէթամըզա ֆէվզէլատէ թէվէճճիւհլէրի օլտուղը, մէնտուն օգու

կամ հրաժարեցուցանելուն պարագային պէտք եղած տրամադրութիւններն ։

Լաւագոյն չէ՞ր ըլլար միթէ հին անուանով Կաթողիկոսական Աթոռակալ կոչել Կաթողիկոսական Փոխանորդն՝ որ անուններու նոյնութեամբ չշփոթելու առիթ կ'ընծայէ Պատրիարքական Փոխանորդին հետ։(*)

Անցնինք Գլուխ Դ.ի որ կը խօսի Ազգային Սիւնհոդոսի մասին ։ Այս գլխուն Յօդ. 32ի վրայ մեր Արհիապատիւ Եպիսկոպոսաց ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք որ գրեթէ բառ առ բառ նոյն են Նախորդ կանոնագրութիւններու սոյն յօդուածին հետ։

Յօդ. 34ի մասին մեր հայեացքն պարզած էինք անկից առաջ ։ Կարդանք անգամ մը սոյն յօդուածն ։

«Յօդ. 34.— Սիւնհոդոսը կը կազմեն բաց ի Գահերէցէն՝

Ա. Հայ-Կաթողիկէ Նուիրապետութեան Եպիսկոպոսունք.

Բ. Արտասահման գտնուող Միաբանութեանց Եպիսկոպոս-Աբբահարք և Թեմակալ Եպիսկոպոսունք, որոց ընտրութիւնն ըստ օրինաց կատարուած է և ձեռնադրութիւնն Կաթողիկոս-Պատրիարքէն ընդունած ըլլան։»

Իր ձեւին մէջ, չըսեմ անկարելի, բայց գոնէ դժուարին պիտի ըլլայ հաշտեցընելն մեր այլազան կղերին նկատումներն այս մասին, որովհետեւ մեր կղերն անանկ խառ-ղերու չի գար. մինչեւ որ երկուքն չտեսնէ մէկը չըսէր ։ Կան ալ որ ոչ կուզեն յարաբերութեան մանել, և ոչ ալ փառքի, պատւոյ տիրանալ ։ Ան ալ իրենց գիտնալիք բանն է ։

Սոյն յօդուածին Ա. մասին նկատմամբ անկէց առաջ խօսած էինք, զոր կը խուսափինք կրկնելէ. իսկ գալով Բ. մասին, արտասահման գտնուող Միաբանութեանց Աբբահարք իրաւ է թէ անպատշաճութիւն մը չունին չմասնակցելու Սիւնհոդոսի, բայց հոն այդ ժողովին Գահերեցին ինչ հանգամանքով պիտի ներկայանան ։ Միւս Եպիսկոպոսներն այդ Նուիրապետութեան համար կոչուած, և Աբբահայրերն, այդ հանգամանքէն զուրկ ըլլալովն, ինքնին Սիւնհոդոսին բոլոր անդամներուն մէջ պարտքի և իրաւունքի հաւասար բաժին պիտի չըլլայ ։ Այս կէտն մինչ պարզելու միջոցին վրայ խորհելու պէտքն Կ-Պատրիարքին անկ է, որովհետեւ երբ Հասուն Կաթողիկոսն իր ձեռնադրութենէն վերջ, 1869ին Հայ-Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ գործերն բարեկարգելու համար ընդհանուր եկեղեցական ժողով գումարեց, որուն կ'անդամակցէին չատ մը վանական Միաբաններ և Հիւրմիւզ Եպիսկոպոսն ալ (ոչ Աբբահայրը), սոյն ժողովը, կարծենք 7-8 ամիս տեւեց, և երբ Վատիկանեան Ընդհ. ժողովը բացուեցաւ (1870), Հասուն՝ իւր Եպիսկոպոսներով Հռոմ մեկնելով՝ այդ ժողովը ցրուեցաւ, ապագային կրկին գումարուելու նպատակաւ, զոր կարելի չեղաւ գումարել՝ ծագած վէճերու բերմամբ։

Յօդ. 35.— Կարդանք մէյ մը եթէ կը հաճիք. «Սիւնհոդոսին անկ է հըսկել և գործադրել տալ, որ Հայաստանեայց Ս. Հարց և Վարդապետաց հաստատած ծէսերը, արարողութիւններն առանց բացառութեան միաձեւ ըլլան և անխախտ ի գործ դրուին ամէն Հայ-Կաթողիկէ եկեղեցեաց մէջ։»—Այս յօդուածն կերպով մը բացատրական ձեւով Յօդ. 32ի լրացուցիչ մասն է, որուն մէջ Սիւնհոդոսի սահմանն կը գծուի ։

Այս յօդուածի տրամադրութիւնն ոչ հին և ոչ ալ վերջին փոփոխուած ծրագիրներու մէջ նախատեսուած է, և շնորհաւորելի է իսկապէս Յանձնաժողովոյ յարգոյ անդամք որ կանխատեսած են մեր այս ակար կողմն, որ մեզի նման աբեւելածէս ժողովուրդի մը պատիւ չբերեր գա՛ մեր ներքին միութեան կազմութեան ալ կը նպաստէ ։ Մինչեւ հետանրն, այսինքն գաւառներն չիրթանք, հոս Կ.Պոլսոյ մէջ իսկ մեր եկեղեցիներուն մէջ կատարուած ոչ արարողութիւններն, ոչ ծէսերն և մանաւանդ նորաձեւ սովորութիւններն բնաւ չին համապատասխաներ իրարու, այնպէս որ այս տարբեր սովորութիւններէն մեծապէս կը խրտչի կղերն, ընկալեալ ձեւերու դէմ չմեղանչելու համար։

Այս մէկզի դնենք պահ մը, և առնենք սա կէտն միայն թէ հոս եկեղեցիներ կան, ուր Նովէնաներ, Թառաճբուրանք, և այլ նորաձեւ բարեպաշտական ծէսեր կը կատարուին անխափան կերպով ամէն ատեն, և հոն՝ տարին քանի մը անգամ իսկ ժամերգութիւն մը, Զաղնաւոր Պատարագ մը, Մեծ պահոց ճաշու մը կատարելէ կը խուսափին ։ Կայ նաեւ եկեղեցի, որ իսպառ մերժած է իր գանձէն նորաձեւ արարողութիւններ, և միայն կը կատարէ իւր գիտցածն ։ Ասոնք ըստ երեւոյթի մեզի, մեր Կաթողիկէութեան պատիւ չին բերեր ։ Ըստ իս պէտք է միաձեւութիւն ։

Իսկ Յօդ. 36րդը կերպով մը այս օրէնքներու բացատրական մասն կը կազմէ, ինչպէս նաեւ Յօդ. 38րդը, ուր միօրինակ տարազ մը կրել կը պարտաւորէ կղերն ։

(Շարունակելի)

Թ. Կ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Բերա, 14 Փետր. 1911

(*). Այս մասին վերջին Երեսփոխանական ժողովոյ նիստին մէջ, բոլորովին անակնկալ պարագայ մը պարզուեցաւ, Պրուսայի Թեմին Առաջնորդ՝ Արհ. Յարութիւն Եպսկ. Ճամճեանի փոխանորդ ընտրուելուն համար։

Ճամճեան Գերապայծառ որ Ընդհ. ժողովոյ կը նախագահէր և նիստ մ'առաջ ալ նախագահած էր, ատենագրութեան մէջ ուզեց անցնել իւր տիտղոսն իբր Կ-Պատրիարքական Փոխանորդ իր անուանքով, աւելցնելով նաեւ սա պարագան թէ Ամեն. Կ-Պատրիարքն զինքն Կոնդակաւ փոխանորդ կարգած ու Պրուսայէն հոս բերել տուած է, և այս որոշումի Վարչութեան բովէն անցած ըլլալն աւելցուց, երբ չոր ամիս առաջ։

1. Արդ, եթէ Ամեն. Կ-Պատրիարքն իւր Փոխանորդն կարգեր է իբր չորս ամիս առաջ, ինչ պէտք ունեցեր է դեռ 2-3 նիստ առաջ այսինքն 20-25 օր առաջ Երեսփ. ժողովին պաշտօնապէս ուզելու Փոխանորդի ընտրութիւնն զոր ինքն արդէն կատարեր, լմնցուցեր էր։

2. Չեմ կարծեր որ Վարչութեան անդամներն այդքան համբակ ըլլան մեր Կանոնագրութեան էական կէտերու մէջ, Վարչութիւնն կրնայ անցած ըլլալ այսպիսի բան մը, բայց ոչ թէ փոխանորդութեան այլ ի բացակայութեան Կ-Պատրիարքի (այսինքն Հռոմ գացած ատենն) Տեղապահութիւնը. քանի որ ըստ օրինի փոխանորդ մը չկայ, Կաթողիկոսին անկ է Վարչութեան հետ խորհրդակցելով ընտրել Տեղապահ մը որ գործերն վարէ ըստ օրինի իւր բացակայութեան միջոցին, և իր գալուն Տեղապահն ինքնին գործով կ'իյնայ պաշտօնէ ։ Բայց նոյն իսկ Արհ. Ճամճեան Եպսկ.ի խօսքով ինքն Փոխանորդ է Կ-Պատրիարքի ըստ, և Տեղապահութեան խօսքն անգամ բերանը չառաւ։

Ուրեմն ժողովը, այսինքն Հասարակութիւնն իրողութեան մ'առջեւ կը գտնուի այս պահուս, որ օրինական հանգամանքէ զուրկ է։

3. Եթէ իսկապէս Արհ. Ճամճեան Գերապայծառն մասնաւոր հանգամանք մ'ունէր ազգային գործերու մէջ, Կ-Պատրիարքն պէտք էր ծանուցանել զայս կանխաւ Երեսփ. ժողովոյ Դիւանին գրով մը, ինչպէս նաեւ անոր Կոնդակն կարդալ եկեղեցիներու մէջ. Թէ՛ հոս և թէ՛ գաւառներն ։ Ոչ մին եղաւ և միւսն.. (*)

ՄԷՃՄՈՒԱ.— Մէճմուէնէն պէհսն ըրէբիզ քի, տիւն Երեսփ. ժողովտա, պաւմէնէյէ հիւտի սուբէթէյէ թէվիքէ օլունմըշ տըր!

Նիզամնամէնին 1ինճի մատտէսի հուքմինէ թէվֆիգան մուհիմ պիր միւթալէանամէ ալտըք. կէլէճէք նիւսխամըզտա այնէն իլան էտէճէյիզ։

ԱԶԳԱՅԻՆ
ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Տիւն կէճէ, 30 գատար ազա վէ պաշը սամիուն հազըր օլտըղը հալտէ, Երեսփ. ժողով, սաաթ ալաֆ. 8½տա, Կ-Բաթրիգ էֆ. հազրէթլէրինին Նախագահութիւնը վէ Արամ էֆ. Երամեանըն Ատենապետութիւնը թահթընտա աչըլմըշ տըր։ Արհ. Յարութիւն Եպս. Ճամճեան տախի հազըր պուլընմըշ տըր։

Զապթը սապըգ օգունուպ թաստիգինտէն սօնրա, պազը մէքթուպլար վէ խութիֆանամէլէր գըրաաթ խլընմըշ տըր։— Գայսէրիէնին երեսփոխան ինթիխապ իտիլմիշ օլան Անտոն էֆ. Թընկըր խազինէ ճէմաաթճըլըգտա իքի զաթ մէվճուտ օլուպ, պունլարտան հանկըսը խուսւկինի թանըգըրը միմուր օլան գոմիսիօնըն րաբօրընտա, պիրի մուալլիմ վէ տիկէրի Րէժիաէ միմուր օլան պու զաթլարըն՝ Գայսէրիէն քէնտիլէրինէ պու խուսուս պիր չէյ խապըրտար օլմաղըննը, վէ խապըրտա գալըլ խաճէթհէճէքլէրինի պիլտիրտիքլէրի իչար գըլընմըշ տըր։ Պինաէն ալէյհ պու պապտէ Գայսէրիյէ իշարը գէյֆիյէթ օլընմասը վէ նէթիճէսի ինթիխապ իճրասը թավսիյէ խուլէսի գարարլաշտըրըլմըշ տըր։—Իսթիֆասը գապուլ խուլմըշ օլան Գեր. Ռափայէլ Վ. Էքմէքճեան, իսթիֆասընտա մուսիր պուլընտուղընը թահրիրէն թէքրար պիլտիրմիշ օլտուղընտան, իսթիֆասը գապուլ օլընմըշ տըր։ Թէճէլսիւլ ուսուլիյէ միւմաթէլէյհին եէրինէ Գեր. Պօղոս Վ. Մկրտիչեան կէլիյօր։— Պետրոս էֆ. Մանճուլեան տախի, իշլէրինին քէսրէթի հասէպիյլէ Մէճլիսէ տէվամ խաթմէտիկլինտէն պանուլա իսթիֆանամէսինի կէօնտէրմիշ օլտուղընտան, գապուլ օլընմըշ տըր։— Թրապիզօնտան Պօղոս էֆ. Միմրանեանըն երեսփոխան ինթիխապ օլունտուղընա տաիր մանհալլինտէն կէլէն մազպաթա օգունմըշ վէ թասթիգ գըլընմըշ տըր։ Անճագ իշպու ինթիխապ հագգընտա ուսուլէն լազըմ կէլէն թահգըգաթ իճրա իչուն Տր. Թումայեան, Ա. Պէճիկեան վէ Ա. Ինճիճեան էֆ.լէրտէն միւրէքքէպ գոմիսիօնա հավալէ խուլմըշ տըր։—Արամ էֆ. Ինճիճեանըն, Իրան վէ Պալգան Էրմէնի գաթօլիքլէրինին ահվալի նազարը թէճավիզ ալընարագ, օրալարտա ճէմաաթըմըզըն հուգուգը միւլքիյէսի վէ թալիմ ու թէրպիյէսի հագգընտա իճապ իտէն թէտաապիրին իթթիխազընը մուհթէրէմ վէքալէթէ պիր թագրիր օգունմըշ վէ իճաբընա պագըլմագ իւզրէ րուհանիյէ միւզաքէրաթա կէչիլմիշ տըր։— Տր. Յովհաննէսեան էֆ.նին տախի՝ խասթախանէ մէվճուտ Պրիմթօ օթէլինին ահվալընտէն, Վարչական ժողովըն պիր զէմանտան պէրու թօպլանմամարագ, մէսէլէլէրին պիւզ իւսթիւն գալմասընտան վէ թուղրալարտա Առաջնորդըն գալան թէմլէրին հալլէրինտէն պահիս պիր թագրիրի օգունմըշ վէ րուհանիյէ կէչիրիլմիշ տըր։

Մուրատեան իմզալը պիր մէքթուպ, զարը գօճա տավասընտա տահիր օլմալը, մէճլիստէ օգունուպ օգունմամասը հագգընտա իճրայի միւզաքէրէ իլէ, օգունմասը միւնասիպ կէօրիւլմէմիշ, վէ պիր ան էվվէլ իճապընա պագըլմագ իւզրէ, Կրօնական ժողովա իհալէսի գարարլաշտըրըլմըշ տըր։

Պաաչտէ Կ-Բաթրիգ էֆ. հազրէթլէրի թարաֆընտան Ատենապետ Երամեան էֆ.յէ խաղըլմըշ օլան պիր մէքթուպ օգունմըշ տըր։ Պունտա, քէնտիսինին մէչղուլի քէսիրէսի վէ խաղընտա Ռոմա ազիմէթի մուսամմէմ պուլունմասը հասէպիյլէ, կէլէճէք իչլէրի սէպէպիյլէ Մէճլիսէ րիասէթ խաթմէտիկլինտէն վէ կէլէճէք ճանիպ զայպուպէթինտէ Նիզամնամէ ահքեամընա վէ Մէճլիսէ րէսմէն վէքիլ ինթիխապընա տէկին, քէնտիլինէ վէքալէթ իթմէք իւզրէ, Պրուսա մէրխասասը Արհ. Յարութիւն Եպիսկ. Ճամճեանը մուվագգաթէն վէքիլ թայինի իթմիշ օլտուղընը պիլտիրմիշ տիր։ Պու մէսէլէ, պիր խայլի միւզաքէրէ օլընտըգտան սօնրա, Մարիկեան էֆ. թարաֆընտան պիր՝ մատտէի գանունիյէ իլէ մուվագգաթ վէքիլին ինթիխապը, վէ Տր. Յովհաննէսեան էֆ. թարաֆընտան՝ Կ-Բաթրիգ էֆ. հազրէթլէրի Մէճլիսէ րիասէթ իթմէտիքճէ, Մէճլիսին թօպլանմամասը եօլընտա իքի թէքլիֆ պէյան օլընմըշ, վէ Կ-Բաթրիգ էֆ.՝ Մէճլիս կիւնտիւզ վագթը թօպլանըրգէն, հէր իճթիմաէ հազըր պուլընմասա զայրէթ խաճէթկինի իֆատէ էյլէտիկլինտէն, պիր տա Տր. Յովհաննէսեան էֆ.նին թէքլիֆինին գապուլի թարաֆընա կիտիլմիշ իսէ տէ, մուախխարէն, միւչարիւլէյհին իշլէրի սէպէպիյլէ զայպուպէթինտէ, մէճլիսէ րիասէթ օլընմամագ իւզրէ, Արհ. Յարութիւն Եպս. Ճամճեանըն, Կ-Բաթրիգ էֆ.նին ճանիպ զայպուպէթինտէ Մէճլիսէ րիասէթ իթմէք իւզրէ մուվագգաթ վէքեալէթի գապուլ խուլմըշ տըր։

Պաաչտէ րուզնամէի միւզաքէրաթ, խանի Նիզամնամէ լայիհասընըն թէտգիգաթընա տէվամ օլունարագ. 7ինճի մատտէյէ գատար օգունմըշ, վէ պիլ միւզաքէրէ, իճապ խաչն պազը թատիլաթ իճրա օլունարագ գապուլ օլունմըշ տըր։ Պու թատիլաթ, պիր վէճհը աթի տիր.

Մատտէ 4իւն Բ. ճիւմլէսի չու սուրէթ թահվիլ խըլըմըշ տըր. «Կրօնային, տոհմային և մատակարարական ուսում և դաստիարակութիւն երկսեռ մանկտւոյն հաւասարապէս ծաւալել։»

Մատտէ 5, չու եօլտա թէյթիլ խըլըմըշ տըր. «Հասարակութիւնն ունի իբր Պետ՝ Կ-Պատրիարք մը, Կ-Պատրիարք Տանն Կիլիկիոյ, որ է Արքեպիսկոպոս աւագ թեմին Կոստանդնուպոլսոյ, Կ-Պատրիարք է Թուրքիոյ մէջ գտնուող Հայ-Կաթողիկեայց, և իբրեւ Հոգեւոր Պետ՝ Կաթողիկոս է նաեւ ընդհանուր Հայ-Կաթողիկեայց։»

Մատտէ 6ստ, «վարչութիւն» քէլիմէսի եէրինէ «կազմակերպութիւն» թէպտիլ խըլըմըշ տըր։

Մատտէ 7նին սոնունա՝ «ըստ օրինաց և ներքին կանոնագրութեանց» իւպարէսի իլավէ խըլըմըշ տըր։

Մէճլիս, սաաթ կէճէ էօնիլէրինտէ տաղըլմըշ տըր։

Պիր՝ զէմանտան պէրի խասթա օլան Ս. Յովհ. Ոսկեբերան քիլիսէսի Մեծ-ժողովրդապետ Գեր. Յովսէփ Ծ. Վ. Ռոգոսեանըն, խաստէի սըհհէթ իթմէք իւզրէ օլտըղը վէ հագգընտա մէմուրիյէթինէ տէվամ իտէճէկի մէմուլէնէն խապէր ալընմըշ տըր։

*** Ճէմաաթըմըզա մախսուս պիր րուհանի զազէթանըն եագընտա գարըլմասը Կաթողիկոսարանճա տիւշիւնիւլմէքտէ օլտուղու իշիտիլմէքտէ տիր։

*** Կ-Բաթրիգ էֆ. հազրէթլէրինին 15-20 կիւնէ գատար Ռոմայա ազիմէթ ֆիքրինտէ օլտուգլարը րիվայէթ՝ միւշարիւլէյհին տունքի Երեսփ. ժողովտագի իֆատէլէրիյլէ թաստիգ օլընմըշ տըր։

*** Կ-Բաթրիգխանէմիզ քեաթիպլէրինտէն Սերովբէ էֆ. Ֆէրհատ, 10 կիւնտէնպէրու նամիզաճլըգ հասէպիյլէ մէմուրիյէթինէ տէվամ խաթմէմէքտէ տիր։ Պիր ան էվվէլ իֆագաթընը թէմէննի իտէրիզ։

*** Բէնչ՝ ագչամը վէրիլէն Միացեալ ընկերութիւն պալօսընըն հասըլաթը, սաֆիյէսի 1800 լիրա օլմըշ տըր։

ՄԵՐՍԻՅԷ

Միւթէվէֆֆա Կոմիտաս էֆ. Ոսկեանըն ճէնազէ մէրասիմի կիւնիւ, քիլիսէտէ, Վիեննա Մխիթարեան մէքթէպի միւտիւրի Գեր. Հ. Վարդան Վ. Մելքիսեդեկեան

Թարաֆընտան իրատ օլունան մերսիյէնին սուրէթի տիր.

«Ոչ եթէ մեռեալ է այդ, այլ ննջէ.»

Վշտահար սրտիւ ժողվուած ենք հոս վերջին պարտականութիւն մը կատարելու համար. բարեկամի մը, մտերմի մը, Եղբօր մը երկրաւոր պատանը պարփակող դագաղին շուրջը բոլորած, կուլանք այսօր անոր կորուստը, որ առաւօտը կարմիր այտերով, առողջութեան գագաթնակէտին վրայ և առոյգ հասակի մը մէջ՝ իրիկունը նսեմացաւ, անշնչացաւ, խլուելով յանկարծ զինքը շրջապատող սիրասուն անձանց ձեռքէն։ Այո՛, մեծ է մեր ցաւն ու կսկիծը, զոր ամոքելու համար՝ բալասան մը չեմ գտներ, բայց նմէ կրօնքի՝ բայց նմէ քու արդեանցդ ու քրիստոնէական առաքինութեանցդ յիշատակին, ո՛վ Կոմիտաս, մեզի տուած մխիթարութիւնը։ Շատ մահկանացուներու նման՝ աննշմար և անհետ չանցար այս աշխարհէն։ Այն հաւատարմութիւնը որով հետեւեցար պաշտամանց ձայնին՝ յԱստուծոյ և ի Գաղատիա, որ ջանացիր մանուկ սրտերու մէջ քրիստոնէական կրթութիւնը հիմնել ու զօրացնել, երկիւղածութիւնդ, Աստուածային Նախախնամութեան վրայ ունեցած անսասան վստահութիւնդ և Անոր կամաց համակամութիւնդ և միւս առաքինութիւններդ և ի մասնաւորի աղօթասիրութիւնդ և ընտանեաց իբրեւ սիրտ Հայր տուած անզուգական օրինակներդ որոնցմով փայլեցար մինչ մեր մէջը գտնուած միջոցիդ, և գլխաւորապէս այն պարտաճանաչութեան ոգին՝ որ քու հոգւոյդ վսեմութեան ու բարձրութեան յայտարարն էր, այս ամենուն յիշատակը միայն կ'ըսեմ, այսօր մեր դառնակսկիծ ցաւին մէջ թեթեւ բալասան մըն է։ Այո՛, դառն էր, ո՛վ մահ, յիշատակ քո, բայց երբեմն։ Իսկ այսօր անզօր է քու թոյնդ, կոտրած է խայթոցդ։ Այն հաւատքը, ո՛վ սիրեցեալ Կոմիտաս, որ իբրեւ լուսաւոր ջահ՝ առաջնորդեց Քեզի կապոյտ մթնոլորտէն՝ յաւիտենականութեան կարճ բայց ահաւոր ճամբուն վրայ, այն հաւատքը կը վստահեցնէ նաեւ զմեզ թէ Դուն այսօր մեռած չես, այլ կը ննջես, կը ննջես մարմնով անվրդով քունը, բայց լուսաւոր հոգիդ կը վայելէ այսօր յաւիտենական, անայլայլելի և երջանկաւէտ խաղաղութիւնը։

Այո՛, մեռած չես, այլ կ'ապրիս քու սիրելիներուդ սրտին մէջ, կ'ապրիս մեր ամէնուն յիշատակին մէջ, կ'ապրիս ի մասնաւորի քու փայլուն առաքինութեանցդ բարի օրինակովը ու յիշատակովդ՝ քու աշակերտացդ մտքին ու սրտին մէջ, որոնց համար քու բովանդակ կեանքդ զոհեցիր, ջանալով զանոնք բարի և առաքինի քրիստոնեայ և մարդկութեան օգտակար անդամներ ընել։ Եւ դո՛ւք ով վշտակիր Հանգուցեալք, չկարծէ՛ք որ այս Ձեր վերջին պարտականութիւնն ըլլայ. Ձեր հոս ներկայութիւնը՝ Ձեր վրայ երկու ուրիշ պարտաւորութիւն ալ կը դնէ։ Պարտական էք անմոռաց պահել, մեր ամէնուս սիրելի Հանգուցեալոյն յիշատակը Ձեր սրտերուն մէջ՝ աղօթելով անոր հոգւոյն յաւիտենական խաղաղութեան համար, պարտական էք նաեւ երկրորդ՝ հետեւիլ անոր առաքինութեանց և ի մասնաւորի անսասան հաւատքին, անձնանուիրութեան, պարտաճանաչութեան, աղօթասիրութեան և նաեւ մեծ հայրենասիրութեան եւն, եւն մեզի գծած շաւղին։ Ննջէ՛ սիրելի ո՛վ Կոմիտաս, բայց պիտի ապրիս մեր յիշատակին մէջ. ննջէ՛ սիրելի, ո՛վ Ոսկի սիրտ, բայց պիտի ապրիս քու առաքինութեանցդ մեզի տուած բարի օրինակովը. Ննջէ՛ և հանգի՛ր յաւիտեան, ո՛վ ոսկի սիրտ. բայց կ'ապրիս միշտ մեր ամէնուս սրտերուն մէջ, մինչեւ որ վերջապէս օր մը, անոնք ալ իրենց կարգին բաբախելէն դադրին։

13/26 Փետր. 1911

ՏԱԽԻԼԻ ՄԷՄՈ՞ՒՐ ՄԸ ՏԷՅԻ՞Լ ՄԻ

«Ճէրիտէի Շարգիէ»նին բէնշէնպէ կիւնքի նիւսխասընտէ, Ս. Յակոբ Հոգաբարձութիւնը միւհթէրէմ Ասենապետի Պօղոս էֆ. Ճամճեանըն իմզասը թահթընտա վէ գազէթամըզա գարշը հէչը թիւրլէն «Ճէվապ» սէրլէվհասը պիր մէգալէ, «Հոգաբարձութիւն ազալարընըն, քէնտի ազալըգ սըֆաթլարընտան պաշգա հիչ պիր սըֆաթ կիյմէեէրէք, խասթախանէնին խարիճի հագգընտա հէր խըթէսիքլէրի թէտպիրի խըթխըմալ մէճպուր տըր. տախիլի մէմուրլար, ֆախրի օլարագ օլմասըն, Հոգաբարձութիւնըն էմրի ալթընտա հարէքէթ իթմէկէ մէճպուր տըր։ Օննիկ էֆ. Մոմճեան ըէֆիգիմիզ իսէ, պիր Հոգաբարձու տըր վէ հալընըզ Հոգաբարձու տըր» տէնիլմիշ տիր։

Պիզ տէ, թէքրար իտէրիզ քի, հէր մէմուր՝ քէնտի վազիֆէսինի թանըըր։ Սապահտան աքշամա գատար խասթախանէտէ տուրուպ, պիր քիպարիթ գուլթուսընը վէ էմալինի պիլէ խըթէրէնլէրէ պիզզաթ քէնտի էլիյլէ վերմէք տէրէճէսինտէ էն ուֆագ իշլէրի պիլէ քէնտիսի իճրա իտէն պիր Հոգաբարձուեա, իլավէի մէմուրիյէթ օլարագ, տախիլի մէմուր տա տէնիլիր, լաքին մաաշը օլմատըղը իչին ֆախրի սըֆաթընը զամ իյլէմէք թապիի տիր. — Աճայիպ, տախիլի մէմուրըն հէր խարաճաթընը խապէրտար սօնրա, տախիլի մէմուր տէնիլմէսինի խըթէմէմէքտէ, խուսուսիյէ «ֆախրի» օլտուղը տա զիքր իտիլտիկի հալտէ, պունու ըէտտ իթմէքտէ նէ մանա օլապիլիր։—Տիկէր թարաֆտան պիր Հոգաբարձու, տախիլի մէմուրլըղը տա իճրա իթտիքճէ, Հոգաբարձութիւն գարշըսընտա, պու մէմուրիյէթինին հիսապընտան տօլայը մէսուլ տըր։ Հէր հալտէ, Հոգաբարձութիւնըն թալիմաթը վէճհիլէ հարէքէթէ մէճպուր օլուպ, խասթախանէտէ թէմամիյլէ միւսթագիլ օլամազ, նասըլ քի թէսլիմիլլէն Հոգաբարձութիւն տա, միլլէթ գարշըսընտա մէսուլ տըր։

⁂ Մէզքիւր գազէթանըն այնի նիւսխասընտա միւնտէրիճ գազէթամըզա գարշը իտէն «Պիր Երմէնի-գաթօլիք» իմզալը մէքթուպ պիր ճէվապընամէտէ, Հոգաբարձու, պիր սիւքքեան սահիպինէ վէ եախօտ գազէթամըզըն սահիպի իմթիյազընա պէնզէթիլիյօր, պիրի սիւքքեանընտա հէր չէյի եաբտըղը իչին սիւքքեանընըն ուշաղը օլամատըղը պէյհան, վէ տիկէրի տէ մաթպաասընտա, պիզզաթ քէնտիսինին եաբտըղը իշլէրէ գօնթրօլ վէ նէզարէթ մի պէքլէր տէյի սիւալ օլունուեօր։ Միւհթէրէմ միւթերիզիմիզ պէեան իտէրիզ քի, սիւքքեան սահիպի, քէնտի սիւքքեանընտա, վէ գազէթամըզ սահիպի իմթիյազը տա, քէնտի մաթպաասընտա միւսթագիլ տիրլէր. թապիի նէ՝ սիւքքեանընտա ուշագ օլապիլիր, նէ՝ տէ մաթպաասընտա գօնթրօլ վէ նէզարէթ ալթընտա պուլունապիլիր։ Ֆագաթ խասթախանէ կիպի հէր մէմուրը մէմուրիյէթ վէ վազիֆէսի թային օլունմուշ վէ մէսուլիյէթլէրի տէրէճէսի թէսպիթ իտիլմիշ, պիր ճէմաաթի միլլէթէ աիտ միւէսսէսէտէ մէմուրլարըն միւսթագիլ օլմալարը տէնիլիր մի....

Սօն սէօզ.—Երմէնի-գաթօլիք ճէմաաթընտա չուէնսան պիր չօգ մուհիմմ մէսէլէլէր միվճուտ օլուպ, պազը միւէսսիսաթ տիւրլիւ տիւրլիւ թէհլիքէլէրէ, միւշքիլ վազիյէթլէրէ տիւշար օլմուշ օլտուղը, վէ խասթախանէնին տախիլի ահվալինտէ եաբըլաճագ պիր չօգ իսլահաթ մէվճուտ իքէն, պու մէսէլէ պիր գէմանտա, պունլարը նազարը տիգգաթա ալաճագ, պու էնտիշէյի թէհլիքէլէրի պէր թարաֆ իթմէկէ մախսուս թէտպիրլէրի տիւշիւնմէլի իքէն, Ս. Յակոբ խասթախանէսի Հոգաբարձութիւնը ազասընտան օլուպ, պէրայը համիյէթ տախիլի մէմուրլըղը ֆախրի սուրէթտէ իֆա իթմէկտէ օլան խալիս վազիֆէսի իճապընճա էօյլէ օլմասը լազըմ կէլէն Մոմճեան Օննիկ էֆ.յէ «նի՛չին «Մէճմուա»տա ֆախրի տախիլի մէմուր» տէնիլմիշ տէյի պիր մէսէլէ չըգարըլմասընա, վէ Հոգաբարձութիւն հէյէթինին գըյմէթտար վազիֆէսինը պէօյլէ պիր խուսուսա հասր խալմաքսըզըն վէ պունըն իչին, սինի կիւնքի գազէթատա, «Մէճմուա»եա գարշը օլմագ իւզրէ, իքի գաթ Թարաֆընտան իքի ճէվապ եազըլմասընա՝ տօղրուսու թէէսսիւֆ տէյիլ ամմա, թէաճճիւպ իտէրիզ։

ԵԷՄԷՆ ԱՀՎԱԼԻ

Հիւտէյտաատան պիլտիրիլտիկինէ կէօրէ, պաշ գումանտան Իզզէթ բաշա վէ մայէթի, Համիտիէ գրուազէօրիւ իլէ փետրվար 15տէ մէզքիւր լիմանա վասըլ օլմուշլար տըր։ Իզզէթ բաշա՝ ալրհալ պաշ գումանտանլըղը էլէ ալմըշ տըր։—«Համիտէ», 78 սաաթ սէյահաթտան սօնրա, փետր. 9տա Բօրսայիտէ մուվասալէթլէ, քէօմիւր ալտըղը էսնատէ, Իզզէթ բաշա վէ էրքեանը հարպ գաբիթանը Գանիրեյէ կիտէրէք, Ռոտիվլին հավէրլէրինտէն պիրի Թարաֆընտան զապտ վէ Աթէտին աէյալընա տավէթ օլունմուշլար տըր։

⁂ Աժանս Րէօյթէրին թէլէկրաֆլարընա կէօրէ, Իզզէթ բաշա՝ Հիւտէյտա-Սանաա չըմէնտըֆէրինին ամէլեաթը ինշաասընէ պաշլանմագ իւզրէ քիւրէքլէ իլք թաշը աթմըշ, վէ պու մէրասիմտէ էրքեան վէ մէմուրին իլէ գօնսօլօսլար պուլունմուշ տըր։

⁂ Մէքքէ էմիրի Լիս-Գանֆիտէ Իդ. հա Թարիգիյէ Սանաաեա կիտէճէք տիր։ Ալթը պին ասքէր Գանֆիտէտէ միւչաւիրէյի պէքլէտիկի կիպի, 6000 գատար Արապ տա եօլտա պիրլէշէճէքլէր տիր։ Էմիրին մախսուսլարը՝ Իպհա մուհաֆըզը Սիւլէյման բաշաեա մուավէնէթտէ պուլունմագ իւզրէ Հիճազ Թարիգիյէ մահէլլի մէզքիւրէ միւթէվէճճիհէն հարէքէթ էթմիշլէր տիր։ Սէյիտ Իտրիս՝ Իպհայէ հիւճում իթմիշ, վէ Գանֆիտէ իլէ Իպհա արասընտաքի մուխապէրաթը քէսմիշլէր տիր։

⁂ Եէմէն վալի վէ գումանտանը Մէհմէտ Ալի բաշա Թարաֆընտան փետր. 11 թարիխլի Սանաատան չէքիլէն պիր թէլէկրաֆտա, աթիտէքի մալումաթ կէօրիւլմիւշ տիւր. «Մէնահէյէ իքի գօլտան հարէքէթ իտիլէրէք, քէմալը մուզաֆֆէրիյէթլէ Պէյթ իւլ Ուլվիտէ վէ Մէնահէտէ վէ Աթարիտէ պիրլէշտիկի վէ Հօզան վէ Սուել գարիէլէրիյէ նիւքուզէ տաղլարըն քամիլէն տաքիրի Օսմանիէնին նէֆուզ վէ թասարրուֆլարընա կէչտիկի, վէ ասաքիրին էշգըեա իլէ միւսատէմէսինտէ կէօթէրտիկի ասարը շէճաաթ վէ ֆազիլէթ նէ գատար չալիանը իֆթիխար իսէ, էշգըեանըն տէ տիւշար օլտուղը հալը բէրիշանի տէ օ տէրէճէ մուհիմ օլտուղը՝ Պէյթ էլ Հաճրէտէ միրալայ Րիզա պէյտէն ալընան փետր. 11 թարիխլի թէլէկրաֆնամէտէն անլաշըլմըշ տըր»։

⁂ Թիւրքճէ գազէթալարտա կէօրիւլէն թէլէկրաֆլար.

Հիւտէյտա, 16 փետր.— Թէհամէյէ տօղրու իլէրլէյէն ասքէր հագգընտա եէնի մալիւմաթ եօգ տըր։ Մէնահէյէն ֆիրար վէ թաազիպ իտիլենլէր իլէ պու կիւն ասքէր վէ էհալի միւթիշ արասընտա եէնիտէն միւսատէմէ պաշլամըշ տըր։ Պու կիւն Թէհամէյէ հարէքէթ իտէն ասքէրլէ պաթուլարըն պիրլէշմէսի մէմուլ տըր։ Հէր հալտէ պօսնլար իլէ պիր իքի կիւն զարֆընտա Թէհամէտէ էհէմմիյէթլի միւսատէմէլէրին վուգուի թապիի իսէ տէ, միւթէճասիրլէրին անճագ 5-6000 քիշիտէն իպարէթ օլմասընա մէպնի, մաղլուպ օլաճագլարը տէրքեար տըր։

Հիւտէյտա.— Սանաա գուվվէյի ասքէրիէսի, մալիւմ օլան մէվգիլէրի թութմուշ տըր։ Շու հալտէ ասքէրըն իլէրի հարէքէթտէ պուլունմասը մազնուն(?) անլաշըլմագտա իսէ տէ, պու մալիւմաթըն տէրէճէյի սըհհաթի հէնուզ մալիւմ տէյիլ տիր։

Հիւտէյտա, 17 փետր.— Միւսաատէլէր բէք չէտին սուրէթտէ տէվամ իթմէքտէ տիր։ Ասքէրտան քիւլլի զայիաթ վէ Եահիահա մէնսուպ պազը աշիրէթլէրի թէլէֆ օլմուշ իսէ տէ, հէնուզ թաֆսիլաթ ալընմամըշ տըր։ Թէհամէյէ հարէքէթլէրի պիլտիրիլէն ասքէր՝ Սէնաա եօլունը թութմուշլար տըր։

⁂ Տէօրտիւնճիւ օրտուտան Եէմէնէ կէօնտէրիլմէք իւզրէ չէհրիմիզէ կէլմիշ օլան 3 թապուր էֆրատ գապիթանընա, էվվէլքի կիւն Հարպիէ Նէզարէթինտէ միւքեմմէլ պիր զիեաֆէթ վերիլմիշ տիր։ Պու զիեաֆէթտէ, վաթանփէրվէրանէ նութքլար իրատ օլունմըշ տըր։ Մէզքիւր 3 թապուր էֆրատընըն Իթթիհատ վէ Թէրագգը ճէմիյէթինին Իսթանպօլ հէյէթի Թարաֆընտան պիրէր 70լիք թիւթիւն իլէ բօրթուգալ հէտիյէ իտիլմիշ տիր։

ԹԷՀՏԻՏԼԷՐ

Բուգմէնկլէնտէն Երմէնի բաթրիգխանէսինէ կէլէն պիր թէլէկրաֆտա, «Զավալը նամ ճանի, պազը ըէֆիգլէրիյլէ Երմէնի քիլիսէսի էօնիւնտէ սիլահ չէքմիշ, վէ «քեաֆֆէնիզի տէ մահ վէ թէլէֆ իտէճէյիզ» տէյէ հայգըրմըշ տըր։ Հաւաթըմըզ թէհլիքէտէ տիր։ Պօղազլեան հիւքիւմէթի մահէլլիէսի չիքայեթլէրիմիզէ էհէմմիյէթ վէրմէեօր։ Միւթէճասըրլարըն թէճաւիւզին մէչրուիյէթ նամընա իսթիրհամ իտէրիզ» տէնմիշ տիր։— Բէյրութ, Բաթրիգխանէսին տախիլիէ Նազըրընա եազըլմըշ տիր։

ՄԻՒԹԷՖԷՐՐԻԳ ՄԱԼԻՄԱԹ

Պապանզատէ Իսմայիլ Հագգը պէյին Մէարիֆ նէզարէթինէ թայինի՝ պա իրատէի սէնիյէ թաստիգ պույրուլմուշ տըր։

Իսթանպօլտա ասաքիր՝ ու էմնիյէթ Թանզիմ իչին իճապ իտէն գանունլարըն Թանզիմինէ տէկին խարէճի էօրֆիյէ միւտտէթինին թէմտիտինէ «Իթթիհատ» ֆըրգասընըն սօն իճթիմաընտա մուվաֆագաթ կէօսթէրիլմիշ տիր։

Թարապլուսը Ղարպ վալիսի կէօյա Իթալեանլարա խասմանէ տավրանտըղը իչին, Իթալիա հիւքիւմէթինին Թալէպի իւզէրինէ ազլ իտիլէճէկի շայի օլմըշ իսէ տէ, «Թանին», պէօյլէ ֆիգրալի միւսթախիլէ իլէ, վալի տէյիլ, էն քիւչիւք պիր մէմուր պիլէ տէյիշտիրէլէճէկինի պէեան իտիեօր։

Կիրաֆիք նամ Ինկիլիզ գազէթասը, «Էկէր Իթալիա, Թարապլուսը Ղարպ հագգընտա պէսլէտիկի արզուլարը մէվգըի իճրայէ գօյմազսա վագթը հազըրը միւսայիտ գաննը իտէրսէ, պունըն Ինկիլթէրաեա ֆէվգէլատէ սուի թէէսիր հասըլ իտէճէկինի» պէյան իտիեօր։

Օսմ. պանգասը, պանգանըն Պէյօղլու շիւպէսինտէն 2 միլեօն ֆր. սիրգաթ վագը օլտուղընտան տոլայը Եվրօպատա չըգան վէ պուրատա չայի օլան պիր հավատիսի գաթիյէն թէքզիպ իտիեօր։

Ինկիլթէրրա Մէճլիսի մէպուսանընտա, Մաքէտօնիատա չէթէլէրին ահվալինտէն տօլայը Պուլկար հիւքիւմէթինին նազարը տիգգաթընը Ինկիլիզ հիւքիւմէթինին տավէթ իթմէսի լիւզումու իւզէրինէ, պարատան՝ Պուլգար գօմիթէսի ըէյիսինին վուգու պուլան պիր թէքլիֆինէ ճէվապէն, խարիճիէ նազըրը պու եօլտա թէշէպպիւսաթըն միւնասիպ վէ ֆայտալը օլամաեաճաղընը, վէ քէնտիսի՝ Թիւրք մէմուրլարընըն մէզալիմինէ թէէսսիւֆ իթտիկի կիպի, չէթէլէրին հարաքէթընը տա մուախէզէ իլէտիկինի, վէ պու հալին՝ էն միւքէմմէլ հիւքիւմէթին մէսաիսինի պիլէ սէքթէտար իտէճէկինի, պինաէնալէյհ ումուրը էյլէտ թէսուլթանլարըն՝ պու ֆէնալըղը էօնիւնիւ ալմալարը վազիֆէլէրի իճապընտան օլտուղընը սէօյլէմիշ տիր։

Թագսիմ արազիսինի սաթըն ալմագ իսթէյէն Ֆրանսըզ գումբանիասընըն՝ պու ֆիքրինտէն վազ կէչտիկի հավատիսի թէքզիպ օլունուեօր։

ՃԱՎԻՏ ՊԷՅԻՆ ՆՈՒԹԳԸ
ՎԷ
ԹԻՒՐՔԻԱՆԸՆ ԱՀՎԱԼԸ ՄԱԼԻԷՍԻ

(4852 Ն. տան տէվամ)

Մալիէ նազըրը, կէլէճէք սէնէնին վարիտաթընտան չոք եօլտա պահս իթմիշ տիր.

«Վարիտաթըն թագտիրինտէ, հիչ պիր միւպալէղէթէ մուրաճաաթ վէ գալթի պիր սուրէթ եօգ տըր։ Էօյլէ սէնէլէր վար քի, սօն 3-5 սէնէլիք վարիտաթըն օրթա տէրէճէսիյլէ հիսապ օլունուր։ Սէնէլէր տէ վար քի, չախսի թագտիրաթ իւզէրինէ թախմինաթ իճրա իտիլիր։ Պիզ, տօղրուտան տօղրու ալընան վէրկիլէր իչին սօն պէշ սէնէ հասըլաթընըն օրթա տէրէճէսինի էսաս իթթիխազ իթտիք վէ խանըլմաղը։ 1327 (1911) սէնէսի իչին էմլաքը ղայրը մէնգուլէ վէրկիլէրի 2,665,000 լիրա, թէմէթթիւ վէրկիսի 373,000 լիրա (գօմիսիօն 320,000 լիրաեա էնտիրիլմիշ տիր.) պէտէլը ասքէրի 120,000 լիրա, (1910տա 1,800,000 լիրա իտի), եօլլար պէտէլաթը 553,000 լիրա, աղնամ 2,200,000 լիրա, աշար 6,500,000 լիրա, կէօմրիւք 4,600,000 լիրա, բուլ վէ սաիրէ 408,000 լիրա թագտիր իտիլմիշ տիր։

«Վարիտաթըմըզըն էն մուհիմ գըսմընը թէշքիլ իտէն րուսումաթ, թարաֆըմըզտան 14 միլեօն լիրա թախմին օլունմըշ իքէն, գօմիսիօնըմըզ 13,600,000 լիրաեա թէնզիլ իթմիշ տիր։ Հասըլաթը 6,500,000 լիրաեա պալիղ օլան աշարտան սօնրա, էն մուհիմ վէրկի՝ կէօմրիւք վէրկիսի օլուպ, 4,600,000 լիրա հասըլ իթմէքտէ տիր։ Գատըքէօյիւ ըըհթըմլարը

վարիտաթը, եէնի պիր իրատ օլուպ, հիւքիւմէթ, պուտճէ 1327տէ 10,000 լիրա ալաճաղընը մէմուլ իթմէքտէ իտի. Պաղտատ ամիր եօլը չիրքէթի իլէ պազը մուամէլաթըմըզ վէ ղաչապծըլըղըն մէնի մէսարիֆինէ եարտըմ օլմագ իւզրէ Բէժի վէ Տիւթունը ուժումիէ իտարէլէրի մարաֆընտան վէրիլէճէք մէպլաղ իլէ վարիտաթըմըզա 280,000 ամիր պիր զամմ վուգու պուլուեօր.

«Նիհայէթ, մէզաիտ սանտըղլարը թէէսիսինտէն իտիլէճէք մէվգըֆամ, կէլէճէք սէնէ զարֆընտա 300,000 լիրաեա պալիղ օլաճագ տըր. Պիզիմ մագտիւրամըզա մէճմուը վարիտաթ 28 միլեօն 600,000 լիրայը օսմանիյէ վէ գօմիսիօնըն թախմինաթընտա 26,900,000 լիրաեա պալիղ օլմագտա ըըր. Շու հալտէ, մէսարիֆին մէճմուը 35 պչ. միլեօն լիրա օլտըղընտան, աչըղըմըզ աչէթմամէն 7,000,000 լիրա տըր. Լաքին պիր թարաֆտան վարիտաթ արթտըղճա, մէսարիֆ էքսիլէճէք վէ 1326 սէնէսի սօնլարընտա զուլաճագ օլան 3,000,000 լիրա իհթիեաթ աղչէսի աչըղը 4պչ.-5 միլեօնա էնտիրէճէք տիր. Պու սուրէթլէ աչըղը, չօգ չօգ 4 միլեօն լիրա պիր իսթիգրազ իլէ մուվազէնէ իթտիրէճէկիմի մէմուլ իտէրիմ.

«Աչըգ՝ կէօղիւմիւզիւ գօրզութմամալը տըր, չիւնքի չարէսիզ տիր, վէ պիր գաչ սէնէ տահա աէվամ իտէճէք տիր. Պու աչըգ, պիտայէթինտէ քիւլլիյէթլի օլըըղը հալտէ, կիթտիքճէ էքսիլէճէք վէ նիհայէթ տուրաճագ տըր. Պիզ տէ, թէրագգըն վէ իլէրի կիթմէքլիկին լիզումընտան թէչվիգ օլնարագ, եէնի մէսարիֆ իխտիեարընա մէճպուր օլաճաղըզ. չեօյլէ քի տամամ աչըգ պուլունաճագ վէ եէնի վարիտաթ իլէ պու աչըգ գաբաթըլաթըլէճէք տիր.

«Մէչրութիյէթի թէագիպ իտէն իւչ սէնէ զարֆընտա 18 միլեօն լիրալը օսմանլը իսթիգրազ իթտիք. պունըն թէէտիյէսի իչին պիւտճէմիզ սէնէտէ 900,000 լիրալը օսմանլը հասր իտիեօր. Իսթիգրազլարտան գալան սաֆի աղչէ, 14,000,000 լիրաեա պալիղ օլուր, վէ Շարգ աէմիր եօլլարը զումբանիասընըն պօրճը էօտէնմէքլէ, պու մէպլաղ՝ 13 միլեօն լիրաեա էնիյօր տիր.

«Շիմտիյէ գատար 3½ միլեօն լիրա պօրճ, 900,000 լիրա ավանս, Տիւթունը ուժումիէյէ 380,000 լիրա պօրճ, նիհայէթ 840 պին լիրա տիկէր պօրճլար. քի ճէման 5,630,000 լիրա պօրճ էօտէտիք, վէ պու սուրէթլէ իսթիգրազլարըն եարըսընը սարֆ էյլէտիք. Տէմէք, եէնի բէժիմիմիզին իլք իւչ սէնէսինի 7-8 միլեօն լիրա իլէ կէչիրտիք. պու իսէ, աղլա չօգ աէյիլ տիր.

«Միւսթագպէլ հազգընտա սիզի թէէմին իտէպիլիրիմ քի, մէսարիֆի ատիյէմիզ իչին իսթիգրազլարա միւրաճաաթ միւհթաճ օլմաեաճաղըզ, վէ պու տա՝ թասարրուֆաթլա աէյիլ, անճագ վարիտաթըն բէյ աէր բէյ արթմասը սայէսինտէ օլաճագ տըր.

«Իլք կիւնլէրտէքի էֆքեարը նիքպինանէմ զայիլ օլմամըչ, պիլաքիս թաատիգ օլընմըշ տըր. Էճնէպիլէր՝ վարիտաթըմըզըն 24 միլեօն լիրաեա պալիղ օլաճաղընա պիլէ չիւպհէ իթմէքտէ իտիլէր. Հալպուքի լաղվ իտիլէն պազը վարիտաթտան պիր միլեօն լիրա զայի իթմէքլէ պէրապէր, հասըլաթըմըզ 28 միլեօն լիրաեա չըգմըչ տըր. Իքի սէնէտէ վարիտաթըն 4 միլեօն լիրա արթմասը, աղ վազըթտա 30 միլեօնա չըգաճաղընը իսպաթ իտէր. Իմտի աչըգը գաբաթմագ իչին, արա եէրտէ գալան փարգ 5 միլեօն լիրա տըր.

«Տօղրուտան տօղրու ալընան վէրկիլէրիմիզ զաեէթ միւթէտէլ տիր, վէ պէլքի տէ տահա թէզպիգ օլունապիլիր. Տիկէր թարաֆտան արազի գանունիյլա, պու վէրկիյէ թապի օլան արազի՝ 100տէ 30 զիեատէ վէրէճէք տիր. Շիւպհէսիզ արազի զըյմէթի տէ արթաճագ, վէ պու անվալ՝ տօղրուտան տօղրու թահսիլ օլընան վարիտաթը թէզիտ իտէճէք տիր.

«Էճնէպիլէր Թէմէթթիւ վէրկիսի թէէսիս իթմէեօրլար. պու սէպէպլէ պու վէրկինին վարիտաթը զայիֆ գալըեօր. Հիւքիւմէթ, իչպու վէրկիյի էճնէպիլէրտէն տախի ալմագ ֆիքրինտէ օլտըղընտան, 1328տէն իթիպարէն, իչպու վէրկիտէն պիր միլեօնտան զիեատէ վարիտաթ ամզ իտէպիլէճէյիզ. Ֆրանսա, Թէչէպպիւսաթը բէժիմիմիզ ճէվապէն, մուվաֆագաթ կէօսթէրտի. տիկէր տէվլէթլէրին տէ մուվաֆագաթընը պէքլէեօրըզ.»

Սատրազամ բաչա.— Ֆրանսա սէֆիրի, հիւքիւմէթը մէթպուէսինին, Թէմէթթիւյէ էսասէն գապուլ իթտիկինինի բէմի սուրէթտէ պանա պէեան իլէտի. (Ալգըշլար.)

Մալիէ նազըրը.— (տէվամլէ) Կէօմրիւքլէր վէ իհտիսարլար նազարը տիգգաթա ալընմալը տըր. Եալընըզ կէօմրիւք բէսմինէ 100տէ 4 ֆաղլա զամմ՝ 122 միլեօն լիրա հասըլաթ վէրէճէք տիր. Պու մագսատ՝ Պաղտատ մէսէլէսինէ պաղլը տըր, զիրա պունա ամիր օլան մուգավէլէ մուճիպինճէ կէօմրիւկին ֆաղլա վարիտաթը՝ օ խաթթա հասր օլընաճագ տըր. Միւզաքէրաթ իճրա իտիլիեօր. էյէր հագընտա հիւսնի սուրէթտէ իթթամ պուլուրսա, պու վարիտաթ՝ պիւտճէմիզին աչըղընը թէնզիլէ եարտըմ իտէճէք տիր. չիւնքի չիմտիքի ֆաղլա վարիտաթ՝ օ խաթթըն ինչասընը աէվամ իչին քիաֆի տիր. Եալընըզ 300,000 լիրա պու պազաէքի 4պչ. ֆաղլա բէսմէն թէնզիլ իտիլէճէք տիր.

«Ինհիսարլար հազգընտա թէչէպպիւսաթը բէժիմիյէ պաչլատըգ. Բէժիօլ իւզէրինէ սարֆիյաթ բէսմի գօյմագ մասավվուրընտա պուլունուեօրըզ.

«Պու փարըլտա Բէժի մէսէլէսինէ տախի պանա իթմէկլիմ. պունա տաիր բլանլարըմը սիզէ թագտիմ իթմէյի վաատ իթմիչ իտիմ. Լաքին նէվլէճէ, մէսէլէյէ ալէյհտար օլան Տիւթունը ուժումիյէ իլէ իթիլաֆ բէյտա իթմէլիյիմ. Տիւթունը ուժումիյէ իտարէսինէ բէսմէն եազտըմ. միւսայիտ ճէվապ պէքլէեօրըմ. Իմտի պու ինհիսարըն՝ տօղրուտան տօղրու տէվլէթ մարիֆէթիյլէ եախօտ պաչխա ուսուլիյլէ իտարէսի հազգընտա պու սէնէ Մէճլիսինիզէ պիր գանուն լայիհասը թագտիմ իտէճէյիմ.

«Տամղաեա տաիր եէնի գանուն լայիհասը՝ Շուրայի տէվլէթտէ միւզաքէրէ օլունուեօր.

«Իչթէ պու սէպէպլէ 1328 սէնէսինտէ վարիտաթըմըզըն 35 միլեօն լիրայի օսմանիյէ պալիղ օլաճաղընը մէմուլ իտիեօրըմ. Պիր միլեօն նօգսան՝ էհէմմիյէթսիզ տիր, չիւնքի տէվլէթը Օսմանիէ կիպի մուազզամ պիր տէվլէթ, ալմանլար եախօտ Պօն տիւ Թրէզօրլար վասըթասըլա մուվագգաթ աչըգլարը գաբաթապիլիր.

«Էն աղըր վէրկի՝ աչար օլուպ, մատիյէ միւհթաճ տըր, լաքին պէն նէզարէթտէ գալտըղճա, պու թէչէպպիւսիւ խիւզինէտէն իչպու վէրկինին պիր թագըմ թէճրիպէլէրէ ուղրամասը իհթիմալինէ մէպնի, աըըրլարտան պէրու աէվամ իտէն աչար ուսուլինէ իլիչմէճէյիմ.

«Եէնի վէրկիլէր իհտասընա կէլինճէ, չիմտիլիք պունա լիւզում կէօրմէմ.

«Պիր քէրրէ պիւտճէ մուվազէնէմիզ թէէսիս օլունուրսա, իսթիգրազըմըզ թէէմին իտիլմիչ օլաճագ, վէ իսթիգրազ վէրէնլէր՝ հիւսնի բէզալարըեա սէրմայէլէրինի պիզէ վէրմէք իսթէեէճէքլէր տիր. Պէնտէնիզ Թայիմաթընտա տամմա նիքպին (լաւատես) օլմըշըմ տըր, վէ վազը օլան թէճրիպէմէնսիզ սօնրա տա նիքպինլիկիմտէ սապիթիմ. Պէտպինլիք (յոռետեսութիւն) տահմա զարարլը տըր, վէ պիր միլէթին հախամթընը տիւչարը եէյիս իտէր. Պէտպին՝ բէք չաբուգ մէյուս օլուր. Պու սէպէպլէ պէնիմ նիքպինլիկիմ պիր աղ տա սիզէ վէրմէք իսթէրիմ. Բէնտէ ֆիքրիմճէ, կէլէճէք պէչ սէնէ զարֆընտա, պաչլատըղըմըզ թէչէպպիւսաթը մուվաֆագըյէթլէ պաչա չըգարմագտան պաչգա եարտըմ եէնի իչլէրիմիզ եօգ տըր.

«Պիզիմ նօգսանլարըմըզ՝ աէմիր եօլլար տըր. Եվվէլա Պաղտատտան Պասրաեա գատար օլան խաթթ, Զիւմիր բրօժէսի, վէ Աարիպիրզ խաթթը. Պու խաթթլարըն իքմալիյլէ, մէմլէքէթիմիզ վէ էհալիմիզ՝ հասաթը թազէ քեսպ իտէճէքլէր տիր. Զիւմիր իլէ մուխապէրաթ աէվամ իտիեօր. կէլէճէք աէվրէտէ իճթիմաայէտէ պու խուսուստա պիզի հազըր պուլաճագսընըզ.

«Ատանաեա սու ճէլպի քէյֆիյէթի՝ աէմիր եօլլար գատար մուհիմ տիր. Պիր Ալման միւթէհասսըսը, Ատանա օվասընը՝ նէպաթաթը համիլէ հասըլ իտէն արազիտէն տահա զիեատէ զըյմէթտար տըր, վէ թարլալարընա սու կէթիրմէքլէ, Ատանա՝ իքինճի պիր Մըսըր օլաճագ տըր, տէմիչ տիր.

«Գօնիայա սու կէթիրմէքլէ, իլք սէնէսի 100,000 լիրա իսթիֆատէ իթտիք.

«Ճէզիրէի Իլ Նէհրէյն թարաֆլարընա տախի սու կէթիրիլմէկինտէ, մէմլէքէթիմիզին միւսթագպէլի հազգընտա զօլայճա պիր թասավվուր չըզամըլըրըմընըզ.

«Լիմանլարըմըզըն ինչասընը տա, պիր թէչէպպիւսաթ չիրքէթի տէրէօհտէ իթմէք իսթէեօր.

«Բօլիթիգայը թիւճճարիյէմիզ հազգընտա տախի պիր գաչ սէօզ սէօյլէմէք իսթէրիմ. Իքի անլաշմա ագտ իթտիք. պիրի Բուլմանիա իլէ, տիկէրի Պուլկարիստան իլէ. Եալընըզ պունլարա իչթիրագ իտէճէքսինիզ. Պունլար՝ կէօմրիւք բէսմինին էչեանըն զըյմէթի իւզէրինտէն ալընմասը իթիպարըյլա (ad valorem) տիր, ֆագաթ հիւքիւմէթ, պու էսասա տէվամ իթմէք ֆիքրինտէ աէյիլ տիր. Թարիֆա ուսուլինի գապուլ իթմէք նիեէթինտէ տիր. Ավուսթրիա-Մաճար իլէ պու եօլտա միւզաքէրէյէ պաչլանըլմըչ տըր. տիկէր տէվլէթլէր իլէ տէ պու եօլտա մուխապէրաթ իճրա իտիլէճէք տիր.

«Տիւթունը ըսլը մունթագամա հազգընտաքի բրօժէլէրիմիզէ տաիր սախի խուլասաթէն պազը մալիւմաթ իթասըլա նուծգումա խաթմէ վէրէճէյիմ. Պու տէյնին թէսվիյէսի՝ մէմլէքէթին չիրէթի իճապընտան տըր. Պու պօրճ, ճէման 19 միլեօն 430 պին լիրայի օսմանիյէտէն իպարէթ տիր. Սէնէվի թագսիթլէրէ էօտէմէք իւզրէ իքրամիյէլի պիր իսթիգրազ ագտընը տիւչիւնտիւք. Եալընըզ էմանաթ աղչէլէրի պունտան միւսթէսնա օլուպ, պունլարը, էն չօղու 4-5 սէնէ զարֆընտա թագսիթ սուրէթիյլէ վէ նագտէն թէէտիյէ իտէճէյիզ.

«Իչթէ պուրատա պէեանաթըմա խիթամ վէրիրիմ. Միւմքին մէրթէպէ հազըգիթէ մուվաֆիգ սուրէթտէ վէ գանաաթը ամիզ իլէ պու պէեանաթտա պուլունտում. Մուպայէն էֆքեարը վէ միւխթէլիֆ իսթիգամէթլարա ճէվապ վէրմէյէ հազըրըմ, լաքին հազըրէթին ինքեար իտիլմէմէսինի արզու իտէրիմ. Էյէր պէնիմ մէսլէք վէ էսասլարըմ մէմնուն աէյիլ իսէնիզ, մէմլէքէթին վէ միլէթին էհթիեաճաթընա տահա մուվաֆիգ օլանլարը իրայէ իտէրէք, իչպու մէսլէք վէ էսասլարըմը բէտտ իտէպիլիրսինիզ. Պիր գարար վէրմէյէ պաչլըեալըմ. (Ալգըշլար ալգըշլար).

*** Մալիէ նազըրընըն, կիւնտէ 4 էր սաաթտան իքի կիւնտէ 8 սաաթ տէվամ իտէն պու ուզուն նուծգունտան սօնրա, Մէճլիսի մէպուսան՝ պիւտճէ հազգընտա թէնգիտաթ վէ միւզաքէրաթա պաչլամըչ տըր. Իչպու միւզաքէրաթ վէ թէնգիտաթը տախի, էհէմմիյէթի հասէպիյլէ կէլէճէք նիւսխէմիզտէ մուխթասարըն տէրճ իտէճէյիզ.

ՄԷՃԼԻՍԻ ՄԷՊՈՒՍԱՆՏԱ
ԵԷՆԻ ՊԻՐ ՀԱՏԻՍԷ

Մէճլիսի մէպուսանըն չարչէնպի կիւնքի իճթիմաընտա եէնի պիր հատիսէ միւէսսիֆէ վուգու պուլմուչ տըր. Պիւտճէնին միւզաքէրէսի միւնասէպէթիյլէ Տէրսիմ մէպուսը Լութֆի Ֆիքրի պէյին չիտտէթլի թէնգիտաթ վէ իթիրազաթընա ճէվապէն, Իզմիր մէպուսը վէ «Հագգ Եօլ» նամ ղազէթանըն մուհարրիրի Իսմայէլ Հագգը էֆ., քիւրսիի խիթապէթէ կէլէրէք, աէմիչ տիրքի, «Պէն հիչ պիր ֆըրգաեա մէնսուպ աէյիլիմ, լաքին կէօրիւեօրըմ քի, Ֆըրգայը մուխալիֆէ՝ եալընըզ «զարար» իլէ իչ կէօրիւեօր.» — Պու զարար քէլիմէսի, մուխալիֆ ֆըրգա ազալարը միւհիմ տէհչէթլի կիւրիւլթիւ բէյտա իթմիչ, մէրքէզ թարաֆը տա ալգըշլամագտա պուլունմուչ տըր. Մէճլիսի մէպուսանը իւչ սէնէտէն պէրու պէլքի միսլի կէօրիւլմէմիչ օլան պու կիւրիւլթիւ էսնասընտա, Մուխալիֆ Ֆըրգա ազալարը Իթթիհատ ֆըրգասը ազալարը պէյնինտէ զաեէթ աղըր վէ չիտտէթլի քէլիմէլէր սէօյլէնմիչ տիր. Իսմայէլ Հագգը էֆ.՝ քիւրսիի խիթապէթտէ տուրուպ, «զարար» քէլիմէսինի կէրի ալմասը իչին վուգու պուլան թագլիպլէրէ գարչը կէրի ալմաեաճաղընը մուսըրրանէ պէեան իթտիկէն, Լութֆի Ֆիքրի վէ Ֆէրիտ պէյլէր, միւտախիլէտէ «մուրտաճի» աէմիչլէր տիր. Նիհայէթ բէյիս, սէօզլէրինի իսթիթմամ իտէրէք գատար օրթալըղը սիւքիւնէթ պուլուրագ, «Մէճլիսի մէպուսանտա հիչ պիր ֆըրգա՝ զարար իլէ իչ կէօրմէզ» աէմիչ, վէ «զարար» քէլիմէսինի կէրի ալմըչ տըր. (Մուխալիֆլէր թարաֆընտան պու սէօզլէր չիտտէթլէ ալգըշլանմըչ տըր.)

Լաքին Իսմայէլ Հագգը էֆ.՝ սէօզլէրինի կէրի ալմագ իսթէմէմիչ, անճագ մուխալիֆլէրին չըրկա հազգընտա հիչ պիր իթթիհամտա պուլունմատըղընը իլավէ իթմիչ տիր. Փաչէհու «Ալէյհիմիզտէ պանա մուհալէֆէթ պաչլըեորլար. չօգլար պուլուպ, լաքին պէնի անլամայաճաղ իսէ, մէսէլէ իւչ սէնէ... մութլագ պիր քէրրէ օլաճագտըր» Պէն, մուրտաճիլըղը մէթհէտէրիմ մէրտանէ... ալաճագ եէրտէ պիր գէօչէյէ չէքիլմէյէ թարաֆտարըմ, պէնի թանըյանլար պիլիրլէր» աէմիչ տիր.

Միւմաիլէյհ, պու սէօզլէրի հէյէճան իչինտէ սէօյլէմիչ, վէ մուախախարէն իթթիհատ ֆըրգասը ազալարընա թէվճիհէն իմգանսըզ հազըլէթլէրէ գարչը միւտաֆաա իչին պիր բրօթէսթօ սէօզլէ սէօյլէմէք գատար ճէսարէթլէրէ հայրէթլէրի պուլունմամըչ մութլագ իւզէմիչ տիր. Իսմայէլ Հագգը էֆ.՝ պիր աղ թէնգիտ օլաճագտան սօնրա, պիւտճէ միւզաքէրէսինէ կէչիլմիչ, Լութֆի Ֆիքրի պէյին նուծգընըն պազը ֆըգրալարընա ճէվապ վէրմիչ տիր.

ԳԱԼԱԹԱ ՊՕՐՍԱՍԸ

18 Փէտր. 1911

	Ղչ.	բր.
Թէլհիս թահվիլ էսհ. ում.	102	36
Բումէլի չիմէնտիֆէրի Փր.	218	
Օսմ. Պանքա. չիրքէթի Լ. Օ.	4	80
Տէրիս. Թրամվայ գուբ.	16	10
» » թահվ. Փր.	500	
Բէժի	16	20
Տէրիսանէի Բինթըմ	444	
Տէրգօզ	322	
Անատօլը չիմէնտիֆէրի գուբ.	15	80
» » թահ.	514	
Թրէգաի Ֆօնսիէ էմլաքին Ա.	336	30
» » » Բ.	271	50

ԱԳՉԷԼԷՐԻՆ ՖԻԵԱԹԸ

Օսմ. լիրասը 100 ղչ. տան	Ղչ.	բր.
Պէեազ մէճիտիյէ փարէսը	107	20
Մէթալիք	98	
Բօլ	92	
Ֆրանսըզ ալթունը	87	
Ինկիլիզ լիրասը	110	4
Գըրըմիշ	50	
Բուպլէ քեաղըտ	86	

ԻՏԱՐԷ ԽԱՆԷ

Պէյօղլունտա Թագսիմ ճատտէսինտէ Ն. 65

Սահիպի իմթիյազ վէ միւտիրը մէսուլը ղազէթա
ՑՈՎՀ. ԹՕԼԱՅԵԱՆ